

NANA Kinderboekenfestival 2008

Een dichter is een tovenaar
een tovenaar met woorden

Zaterdagochtend 8 november opening in Curaçao's Museum
Zondagmiddag 16 november opening in Jeugdhuis Jong Bonaire

Illustratie: ©2008 Ariadne Faries

NANA Kinderboekenfestival 2008

**'Een dichter is een tovenaar,
een tovenaar met woorden.'**

1. Intro workshop en hand-out

**Poëzie is spelen met woorden
uitdrukken van het onzegbare**

**Poëzie vraagt om reactie
wil een antwoord**

**Poëzie raakt het diepste gevoel
verscholen onder de eelt van het leven**

**Poëzie leeft in het woord
en de ruimte tussen de woorden**

Het kinderboekenfestival staat dit jaar in het teken van de poëzie en de 'Poëzie Express', onderdeel van de internationale Poem Express. Een trein vol poëzie die overzee, door de lucht en ondergronds de wereld overgaat. Belangrijkste haltes zijn dit jaar Bonaire en Curaçao.

Deze hand-out geeft een aantal inhoudelijke en didactische suggesties om ter voorbereiding op het kinderboekenfestival in de klas actief aan de slag te gaan met poëzie en beeld. Verder zijn in de hand-out een aantal websites opgenomen waar u meer informatie en lesideeën kunt vinden.

Van de schrijvers en vertellers die op uw eiland de scholen bezoeken tijdens het festival is een korte biografie opgenomen en ook een aantal boekfragmenten of gedichten.

Tijdens de creatieve workshop die voorafgaand aan het festival wordt georganiseerd kunnen de leerkrachten onder begeleiding zelf aan de slag met poëzie en beeld.

Dit alles zal hopelijk resulteren in een bruisend kinderboekenfestival, enthousiaste scholen en leerkrachten, en vooral actieve en creatieve leerlingen.

Eksito!

Laura Quast en Rianne Hellings

2. Inhoudsopgave

1. Intro workshop en hand-out
2. Inhoudsopgave
3. Het zelf schrijven van gedichten
4. De taal van een dichter
5. Beeldspraak : symbolische, figuurlijke taal
6. De vorm van het gedicht
7. Het presenteren van gedichten
8. Werkvormen voor beeldende activiteiten en organisatorische tips
9. Handige websites
10. Lesvoorbeelden
11. Auteurs en vertellers kinderboekenfestival

bijlage: Doe mee aan de Poem Express

3. Het zelf schrijven van gedichten

Associatie is belangrijk bij het zelf schrijven van gedichten. Bij het associëren laat iemand de inspiratiebron tot zijn verbeelding spreken. Zonder te oordelen stelt hij zich open voor alles wat bij hem op komt aan gedachten, gevoelens, kleur, reuk, geluid, sensaties, beelden en ervaringen. Hij noteert alles wat als inspiratie binnenkomt en gaat pas in een later stadium een selectie maken uit het verzamelde materiaal.

Het schrijfproces kan verdeeld worden in de volgende fasen:

- verzamelen en **exploreren** van het materiaal
- bewerken van het materiaal
- schrijven van de tekst op basis van het verzamelde en bewerkte materiaal
- correctie en herschrijven van de tekst

fase 1

Verzamelen en exploreren van materiaal

Inspiratiebronnen

- beeldmateriaal, foto's, platen, prentenboeken, films, schilderijen
- muziek en zang als prikkel
- de eigen ervaring, herinneringen, situaties uit het leven, krant/radio
- sensorische prikkels: visuele beelden, geur en smaak, kleur, vorm en textuur, tastobjecten
- gevoelens
- de natuur, aarde, water, vuur, zon, zee, lucht, planten, bomen
- allerlei objecten en ruimtes, beeldhouwwerken, monumenten
- een woord, zin, spreekwoord of uitdrukking
- associatieoefeningen: 'het ene woord roept het andere op'
 - ✓ woordspin
 - ✓ kettingassociatie
 - ✓ associëren aan aanleiding van vragen
- gedichten van grote meesters
- oefeningen met regels
 - ✓ op elkaar rijmende woorden opschrijven
 - ✓ woorden verzamelen die klanken weergeven

IDEE

Inspiratie & Ideeën verzamelen in een dichtdoos

Om een gedicht te kunnen schrijven heb je inspiratie nodig. De ene keer heb je meteen een idee en de andere keer duurt het even voordat je weet waarover je wilt schrijven. Daarom is het slim om een inspiratiedoos te maken. Voor deze doos kun je van alles verzamelen: een mooi snoeppapiertje, een vreemd krantenberichtje, een plaatje van iets dat je graag wilt hebben, een foto, een gedroogd bloemetje, een poppetje, een mooi draadje, een bijzonder woord, een stripverhaaltje, enzovoort, enzovoort.

Alles kan en mag als het maar niet te groot is en in de doos past.

Een dichtdoos maak je zo! Neem een doos die makkelijk open en dicht kan. Verf of versier de buitenkant. Schrijf daarop bijvoorbeeld je naam in kleurige letters. Als de inspiratiedoos klaar is voor gebruik, pak je er iets uit. Bekijk het en schrijf wat in je opkomt. Deze woordenschetsen gebruik je voor het maken van je gedicht.

fase 2 en 3

Bewerken van het materiaal en schrijven van de tekst op basis van het verzamelde en bewerkte materiaal

De leerlingen gaan doelgericht aan het werk. De volgende vragen kunnen een hulpmiddel zijn:

- Wat voor soort gedicht ga ik schrijven?
- Moet het rijmen of juist niet?
- Wat wordt het onderwerp?
- Welke woorden zouden passen in het gedicht?
- Welke woorden kan ik beter niet gebruiken?
- Welke woorden kunnen in een zin bij elkaar staan?
- Welke zinnen horen bij elkaar?
- Heb ik nog meer woorden nodig?

fase 4

Correctie en herschrijven van de tekst

In deze fase is het niet de bedoeling dat de leerkracht met een rood potlood het gedicht van een kind 'bekijkt'. Het is wel een fase waarin leerlingen hun gedichten

in wording met andere leerlingen kunnen delen. Als leerlingen de gedichten kritisch gaan bekijken kan de leerkracht hiervoor één of meer van de volgende aandachtspunten geven:

- Wat vind je bijzonder aan dit gedicht?
- Welke woorden of zinnen vallen heel speciaal op? Waarom?
- Wat begrijp je niet?
- Vind je dat er woorden zijn die te vaak voorkomen? Wat zou misschien beter zijn?
- Lopen de zinnen goed?
- Wat vind je te veel?
- Vind je de rijmwoorden mooi gekozen?
- Vind je de volgorde van de zinnen goed?

4. De taal van een dichter

Rijm is klankherhaling binnen 2 of meer woorden, die zodanig dicht bij elkaar liggen dat er een verband tussen die twee ontstaat.

Vooraf bij kindergedichten spelen klanken en herhaling van klanken binnen 1 of 2 woorden (*rijm*) een belangrijke rol. De woorden moeten niet te ver van elkaar zijn, zodat de lezer het verband tussen de klanken kan horen.

Rijm komen op veel manieren in gedichten voor: gepaard: *aabb*, gekruist: *abab*, omarmend: *abba*, slagrijm: *aaaa* en perzisch rijm: *aaba*, *beginrijm*: **geld** -**goed**

Klankgedichten: Naast rijmende woorden zijn de woorden die het geluid van iets nabootsen heel belangrijk. Vb. De deur doet : *bram!* En Linchi valt *bragadam*.

Herhaling: In gedichten kunnen woorden of zinnen herhaald worden. Zo legt de dichter extra nadruk op de betekenis van die woorden.

Maat en ritme is heel belangrijk in de gesproken taal. Wanneer de beklemtoonde en onbeklemtoonde lettergrepen een vast patroon krijgen, spreekt men van maat of metrum.

Ritme geeft de indruk van de beweging neer in de gesproken taal. Het komt tot stand door de verschillen in toonhoogte en de afwisseling van beklemtoonde en onbeklemtoonde lettergrepen.

5. Beeldspraak : symbolische, figuurlijke taal

Een dichter gebruikt vaak beelden om zijn idee, gedachten en gevoelens in uit te drukken. De taal die hij gebruikt is niet onze dagelijkse taal.

Vergelijking: A is als B

Je trekt een vergelijking als je twee zaken naast elkaar plaatst op basis van overeenkomst/gemeenschappelijke eigenschappen, dus A is als B.

Vb. je ogen zijn als de zee.

Metafoor : A is B

Bij een metafoor verdwijnt de 'als'. Een metafoor identificeert één element met de ander op basis van de overeenkomst in eigenschappen die de twee elementen met elkaar hebben. *je ogen zijn de zee.*

Personificatie :

het geven van menselijke kenmerken aan een voorwerp/ding:

Vb. Sta op watapana, schilder een indiaan in je gezicht (Henry Habibe)

6. De vorm van het gedicht

Hoe weten we dat een tekst een gedicht is? Op de eerste plaats herkennen we een dichtvorm door de manier waarop de tekst op papier geördend is, de 'lay out

Veel wit op het papier

Rond een gedicht zie je veel wit. Ieder nieuw gedicht staat weer op een nieuwe pagina. Gedichten zijn over het algemeen veel korter dan een verhaal. In weinig woorden wil de dichter zich zo scherp en duidelijk mogelijk uitdrukken.

Strofe

Het wit dat de tekst onderverdeelt, helpt ons de stukjes tekst te zien die samen een eenheid vormen. Zo' n fragment dat een eenheid vormt noemen we een strofe. Een gedicht is dus onderverdeeld in strofen. Strofen zijn te vergelijken met het couplet van een lied.

De dichtvormen *elf* of *kwatrijn* met of zonder rijm

Elfen zijn gedichten die bestaan uit 11 woorden

1e regel: één woord,

2e regel: twee woorden

3e regel: drie woorden,

4e regel: vier woorden

5e regel: weer één woord

De kwatrijn is een gedicht dat bestaat uit 4 regels, die ook kunnen rijmen:

vb. (aabb), (abab), (abba)

De opbouw van het gedicht.

Ieder gedicht heeft een inleiding, centraal gedeelte en een slot.

De eerste regel van het gedicht moet iets oproepen, een bepaalde spanning, verwondering, verbazing.

De laatste regel moet het gedicht afsluiten, rond maken.

7. Het presenteren van het gedicht

Als de leerlingen een gedicht gemaakt hebben is het leuk om dit gedicht op een poster of op een andere manier visueel te maken. Hieronder worden een aantal suggesties gegeven. Deze kunnen natuurlijk ook worden uitgevoerd met bestaande gedichten.

Vraag de leerlingen zich voor te stellen wat je ziet bij het horen van het gedicht. Vraag ze "foto's" te maken in hun hoofd. Stel vragen over hoe iets eruit ziet, hoe je iets kunt zien. Probeer te helpen bij het concreet maken van details door veel vragen te stellen, het beeld zo rijk mogelijk te maken.

Daarna gaan de leerlingen individueel of in groepjes aan de slag met hun eigen opdracht.

Bij het ontwerpen van de poster of illustratie zijn een aantal zaken van belang:

► **beeld**: wat wil je laten zien?

► **compositie**: hoe plaats je de tekst van het gedicht in de poster? Denk na over hoe tekst en beeld zich tot elkaar verhouden.

► **kleur & materiaal**: ga je een tekening gebruiken of een foto? Op de computer of knippen & plakken?

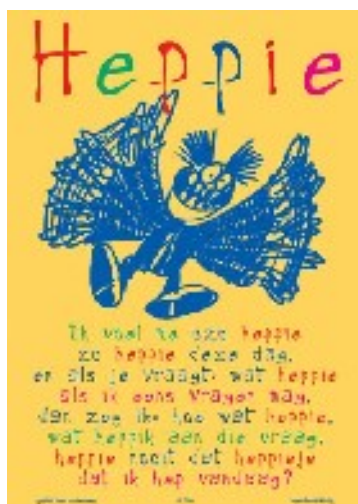
Maak vervolgens een of meer ontwerpen met potlood. Kladjes / schetsen, waarop je kunt zien welke onderdelen waar komen te staan. Kies het beste ontwerp uit en voer dit uit.

Suggesties voor materialen en technieken

- Het maken van een achtergrond met 2 of 3 kleuren verf met een verfrroller, waarbij op het papier zelf gemengd wordt. De kleurkeuze vooraf is belangrijk en moet passen bij de sfeer van het gedicht.
Zorg voor voldoende kranten onder het werk, zodat er tot over de rand van het papier gerold kan worden. Eventueel kan er met sjablonen worden gewerkt: papiervormen die op het ondergrondvel worden gelegd. Hierover wordt de verf met de roller aangebracht. Als het klaar is wordt de sjabloon weggehaald zodat de negatieve vorm overblijft.
- Het maken van een achtergrond in de vorm van een collage. Hiervoor

kunnen naast tijdschriftmateriaal en kranten ook stof, bladeren, snoeppapiertjes e.d. worden gebruikt. Laat de leerlingen eerst verzamelen, dan componeren zonder het meteen vast te plakken. Pas als de compositie naar tevredenheid is wordt het geheel gefixeerd.

- Letters kunnen gestempeld worden. Dit is vooral uitvoerbaar als het om een kort gedicht gaat. Letters kunnen ook uit krantenkoppen worden geknipt. Een combinatie van stempelen, geknipte letters en schrijven kan natuurlijk ook.
- Het gedicht kan op een lichte kleur ondergrond geschreven worden. Vervolgens worden de regels los geknipt en in de poster geplakt. Ditzelfde kan ook gedaan worden met de computer. Hierbij kan een passend lettertype en kleur gekozen worden of met Wordart worden gewerkt waardoor het geheel dynamischer kan worden gemaakt.
- Laat de leerlingen hun gedichten op een kledingstuk schrijven en dit verder bewerken. Dit kan op een t-shirt maar ook op zelfgemaakte kleding of hoeden van kranten of plastic zakken).
- Schrijf de gedichten op hele lange stroken en hang ze in de gemeenschappelijke ruimtes (gang, kantine, buitenmuur).
- Laat de leerlingen hun gedichten op straat schrijven/tekenen met stoepkrijt.
- Maak met alle gemaakte gedichten een gedichtenkalender, met wekelijks of maandelijks een ander gedicht.
- Laat de leerlingen gedichten maken geïnspireerd door voorwerpen of plaatsen in de directe omgeving van school. Laat ze de gedichten presenteren op de plaats zelf. Dit kan met een poster, stroken, geschreven met stoepkrijt etc.

8. Werkvormen voor beeldende activiteiten en organisatorische tips

Tijdens een beeldende activiteit kunnen de leerlingen op verschillende manieren aan het werk gaan en begeleid worden. Het is belangrijk om de juiste werkvorm te kiezen bij bepaalde activiteiten of onderdelen ervan. De keuze voor de werkvorm wordt beïnvloed door verschillende factoren zoals: beschikbaarheid materiaal en gereedschap; tijd; niveau(verschillen); zelfstandigheid; sociale vaardigheden.

De meest gebruikelijke werkvormen zijn:

1. *de hele groep is bezig met dezelfde activiteit*

Dit is vaak overzichtelijk en kost ook relatief minder voorbereiding. Een nadeel is dat je veel van hetzelfde materiaal en gereedschap nodig hebt. Bovendien kan de begeleiding op bepaalde momenten heel intensief zijn.

2. *twee groepen werken aan elk een andere activiteit (binnen hetzelfde thema)*

Deze werkvorm kost iets meer voorbereiding. Er kan ook op verschillende niveau's worden gewerkt.

3. *circuit*: in verschillende groepen wordt aan verschillende (beeldende) activiteiten gewerkt; tussendoor wordt gewisseld van groep

Over het algemeen vraagt deze werkvorm veel voorbereiding van de begeleider en ook nogal wat zelfstandigheid van de groepsleden. Maar de afwisseling is groot en deze vorm biedt veel mogelijkheden tot variatie binnen een thema. In korte tijd kunnen veel aspecten binnen een thema worden aangepakt.

Tip: gebruik een wekker, gong, bel of iets dergelijks om de wisseltijd aan te geven.

4. *samenwerken* in tweetallen, groepen etc.

Samenwerken aan een project biedt absoluut een meerwaarde. De voorbereiding moet echter wel goed zijn en de instructie duidelijk.

begeleiding

Bij het begeleiden van beeldende activiteiten zijn er een aantal aspecten om rekening mee te houden:

- De leerkracht begeleidt een leerling tijdens een creatief proces, niet door te bepalen wat deze wel of niet moet doen, maar door de juiste vragen te stellen, misschien suggesties te doen of iets anders aan te reiken. De leerling zelf moet degene blijven die het werkstuk heeft gemaakt;
- De leerkracht is altijd positief en stimulerend. Zelfs kritiek of negatieve punten kunnen op een positieve manier worden gebracht;
- Als er tijdens een activiteit teveel een beroep gedaan wordt op de leerkracht voor hulp dan is de opdracht waarschijnlijk te moeilijk of de instructie was niet helemaal duidelijk. Grijp dan in: leg de groep stil en geef opnieuw instructie of pas de opdracht aan;
- Als je merkt dat verschillende leerlingen met hetzelfde probleem zitten, pak het dan aan in de hele groep, dat spaart tijd;
- Stimuleer de leerlingen om zelf oplossingen te bedenken. Maak ze niet afhankelijk van de goedkeuring van de leerkracht;
- Deel leuke ideeën en oplossingen met de hele groep. Dit werkt stimulerend en het heeft een voorbeeldfunctie voor de rest van de groep;
- Benadruk steeds opnieuw dat het juist interessant en goed is dat er verschillende resultaten uit een opdracht komen. Dat iedereen uniek is en op zijn of haar eigen manier iets maakt en dat dat juist bijzonder is.

ruimtegebruik/groepsindeling

Waar zet je het materiaal en gereedschap? Hoe zijn de tafels opgesteld? Zorg dat je zelf overzicht hebt en gemakkelijk rond kan lopen. Bij grote werkstukken is het vaak gemakkelijker om op de grond te werken. Zorg ook voor het beschermen/bedekken van tafels met kranten en tape en snijplaten of onderleggers in het geval van snijden.

tijdsplanning

Door de opdracht eerst uit te proberen krijg je een beeld van hoeveel tijd nodig is voor de uitvoering. Hou hierbij wel rekening met tijdsverschillen. Ook onderdelen als het uitdelen van materiaal, instructie geven en opruimen kosten meer tijd dan je denkt. Bovendien wordt vaak over het hoofd gezien dat in een creatief proces de fase van ideevorming ook tijd neemt. Dus plan deze tijd ook in. Als de

activiteit goed is opgezet in de verschillende fases met bijbehorende tijdsduur dan zal de planning ook nauwkeuriger blijken.

Vertel de groep hoeveel tijd ze hebben voor een opdracht en informeer ze regelmatig over hoeveel tijd nog rest. Als in de loop van de activiteit blijkt dat de planning te krap is, pas dan je planning aan.

Een goede tijdsplanning maken is ook een kwestie van ervaring.

9. Handige websites

www.boekie-boekie.nl

De Poem Express is een internationaal kunst- en gedichtenfestival voor kinderen. Sinds 1992 reizen gedichtenposters van kinderen de wereld rond. Duizenden kinderen uit verschillende landen hebben meegedaan en stuurden gedichtenposters op in hun eigen taal. Door de Poem Express zie je wat kinderen uit andere landen tekenen en schrijven.

www.plint.nl

Plint wil zoveel mogelijk poëzie en beeldende kunst onder de aandacht van zoveel mogelijk mensen brengen. Plint maakt hiervoor o.a. poëzieposters.

Op de website zie je al hun producten maar kun je ook inspiratie opdoen omdat de poëzieposters leesbaar worden afgebeeld. Bovendien kan je leuke lessuggesties downloaden.

www.kansrijketaal.nl/bibliotheek/document.php?document_id=217

Hier kun je een stappenplan digitale gedichtenposter downloaden met daarin een stap voor stap handleiding hoe met Paint een gedichtenposter gemaakt kan worden.

10. Lesvoorbeelden

1. Van MUZIEK naar poëzie in WOORD en BEELD

Niveau/ leeftijd	Cyclus 2 en Basisvorming, 8 jaar en hoger, geschikt voor jongeren van de Havo / VSBO
Tijdsduur	1½ uur
Voorbereiding	De muziekkeuze afstemmen op de leeftijd en voorkeur van de klas.
Materiaal	cd klaarzetten van Celia Cruz, kleurstiften voor de hele klas, 3 strookjes per persoon
LESOPBOUW	
Introductie	We gaan een gedicht maken met muziek als inspiratiebron.
Activiteit 1	Vrij bewegen op muziek (Celia Cruz), om op te warme
Activiteit 2	3 strookjes per persoon uitdelen, weer bewegen op muziek en nu gericht luisteren naar de tekst. Een woord dat je aanspreekt op elk strookje schrijven.
Activiteit 3	In groepjes strookjes samenleggen, woorden bekijken.
Activiteit 4	Samen 5 woorden uitkiezen die een interessant geheel vormen.
Activiteit 5	Hiermee een gedicht maken. Gedicht van iedere groep op grote flap.
Activiteit 6	Iedere groep draagt haar gedicht voor, na ieder gedicht: terugblik :Wat zou je op de poster rond jullie gedicht kunnen tekenen?
Reflectie	Op het thema/onderwerp van de les <i>Observatie: Is het thema van de gedichten hetzelfde als dat van het lied?</i> <i>Reflectie over het belang van de vrije associatie in de exploratiefase.</i> Op de uitgevoerde taak, het idee, de presentatie, de verwerking van de taak, het verworven inzicht, wat er geleerd is. <i>Hoe was het werken in de groep? Hoe is het gedicht in jullie groep ontstaan?</i> <i>Hoe weet je dat je tekst een gedicht is en niet een verhaal? Kenmerken?</i> Op de eigen ervaring en het gevoel m.b.t. de les (inhoud en verloop) <i>Hoe heb je de activiteiten ervaren?</i>

2. Portret/afbeelding als inspiratiebron voor gedichtenposter

Niveau/ leeftijd	6 jaar en ouder (<i>de juf schrijft de tekst voor jongere kinderen</i>)
Tijdsduur	1,5 uur (<i>voor kinderen van 4-6: 45 min.</i>)
Vorbereiding	Belangrijk:de leerlingen associëren vrij op de foto. Alles wat in beeld, woord, gedachte of gevoel opkomt bij het zien van de foto, opschrijven en pas daarna gaan selecteren.
Materiaal	Foto's, prenten, schilderijen, werkblaadjes om associaties in op te schrijven, mooi A3 tekenpapier voor de gedichtenposter. Tekengerei, beeldende materialen als zand, vilt, boomblaadjes etc
LESOPBOUW	
Activiteit 1	De lkr. Verdeelt de klas in paren en legt ±15 foto's op de grond. Ieder paar kiest in overleg de foto die hen het meest aanspreekt.
Activiteit 2	Vragen om de lln op weg te helpen staan op het bord. bv. Wat zie je op de foto, wat denk je dat er is gebeurd? wat zou de figuur op de foto aan jou willen vertellen? Schrijf dat allemaal eens op.
Activiteit 3	Lees nu alles over, en kies uit je tekst de beste stukjes. Gebruik die stukjes om er een gedicht van te maken.
Activiteit 4	Maak een gedichtenposter die te maken heeft met jullie gedicht.
Activiteit 5	Presenteer je gedichtenposter.
Reflectie	Op het thema/onderwerp van de les Op de uitgevoerde taak, het idee, de presentatie, de verwerking van de taak, het verworven inzicht, wat er geleerd is. Op de eigen ervaring en het gevoel m.b.t. de les (<i>inhoud en verloop</i>)

3. Ik en jij / vanuit een thema naar een gedicht

Niveau/ leeftijd	cyclus 1 en 2, voortgezet onderwijs
Tijdsduur	1,5 uur
Vorbereiding	Het thema `ik en jij` biedt veel mogelijkheden, omdat het gaat over de relatie van de leerling met zijn/haar wereld. laat de lln individueel vrij associëren op wat `die wereld` voor hen betekent. Geef de lln de verschillende manieren aan, waarop ze poster en gedicht kunnen integreren.
Materiaal	Kinderen nemen foto's mee van toen ze klein waren, hun thuis, familie, vrienden, omgeving, de zee. de lkr. zorgt ook voor foto's van mensen in relatie met elkaar, van de natuur, zonsondergang, dieren etc
LESOPBOUW	
Introductie	Wie ben ik? één voor één leggen de lln hun foto's omgekeerd op een grote tafel. De foto's worden geshuffeld en dan omgedraaid. lln lopen om de tafel en kijken. Iedere leerling vertelt kort iets over de meegebrachte foto.
Activiteit 1	opdracht: Kies uit de foto's iemand of iets uit waar je een gedicht over wilt schrijven. Schrijf op een blaadje wat je voelt of denkt over die persoon, of dier of ding.
Activiteit 2	Maak er een gedicht van, het hoeft niet persé te rijmen.
Activiteit 3	Teken of schilder een poster of gebruik de collagetechniek en schrijf je gedicht erin.
Activiteit 4	lIn die dat graag willen, presenteren hun gedichtenposter.
Reflectie	Op het thema/onderwerp van de les Op de uitgevoerde taak, het idee, de presentatie, de verwerking van de taak, het verworven inzicht, wat er geleerd is. Op de eigen ervaring en het gevoel m.b.t. de les (<i>inhoud en verloop</i>)

4. De dichtvormen *elf* of *kwatrijn* met of zonder rijm

Niveau/ leeftijd	cyclus 1 : elf cyclus 2 en v.o. elf en kwatrijn
Tijdsduur	1,5 uur
Vorbereiding	elf : gedichten die bestaan uit 11 woorden 1e regel: één woord, 2e regel: twee woorden, 3e regel drie woorden, 4e regel vier woorden, 5e regel: weer één woord kwatrijn : gedicht dat bestaat uit 4 regels, die kunnen rijmen: vb. (aabb), (abab), (abba)
Materiaal	werkblaadjes, uitvergroet vb. van elf of kwatrijn, tekengerei
LESOPBOUW	
Introductie	Presenteer aan de lln een bestaande elf of kwatrijn. Het gedicht op papier uitdelen. Kinderen mogen het nu zelf lezen. Vraag: Dit gedicht heeft een speciale vorm. Wat merk je eraan?
Activiteit 1	A.h.v. genoemde karakteristiek uitleg geven van elf/kwatrijn en de verschillende rijmvormen: (aabb), (abab), (abba). Waar kunnen we over schrijven? Kinderen brainstormen hierover, alles komt op het bord. Vb. <ul style="list-style-type: none"> ● Iemand of iets waar we van houden: pa/ma/oma,opa, huisdier, knuffeldier, de zee, een bloem. ● de dag toen ik heel blij was, een trieste dag in mijn leven ...
Activiteit 2	Individueel: kinderen kiezen een onderwerp en schrijven een elf of kwatrijn. Ze kiezen al of niet voor rijm.
Activiteit 3	Maak een poster waar iets van het gedicht in terugkomt.
Activiteit 4	Presentatie posters
Reflectie	Op het thema/onderwerp van de les Op de uitgevoerde taak, het idee, de presentatie, de verwerking van de taak, het verworven inzicht, wat er geleerd is. Op de eigen ervaring en het gevoel m.b.t. de les (inhoud en verloop)

5. Vanuit een kleur naar een gedicht

Niveau/ leeftijd	cyclus2, en het voortgezet onderwijs/ 8 jaar en ouder
Tijdsduur	serie van 2 lessen van 45 minuten of één les van 1½ uur
Vorbereiding	Opdrachten waar beeld, kleurnuances en kleurverloop centraal in staan. Leerlingen kiezen in groepjes een opdracht uit gebaseerd op kleur. De focus van iedere opdracht is verschillend: <ul style="list-style-type: none"> ✓ een gedicht maken uitgaande van één kleur ✓ uitgaande van kleurnuances van dezelfde kleur ✓ een andere kleur in iedere zin van het gedicht
Materiaal	lappen, tijdschriften, blaadjes, strookjes crepepapier, verschillend van kleur, tekenpapier, teken/schildermateriaal, muziek zonder tekst (instrumentaal), cd-speler-opdrachtenstrookjes en lijm.
LESOPBOUW	
Introductie	Vrij associëren op kleur : iets opschrijven na iedere opdracht. Kijk naar de lucht, zie je deze kleur ook in de klas? Waar? Maak geluid met bos sleutels of bel: aan welke kleur doet het je denken? Een klap met liniaal of deur: Welke kleur?
Activiteit 1	Leerlingen hebben pen en papier voor zich. Ogen sluiten en luisteren naar de muziek op de cd. Schrijf op aan welke kleur/en deze muziek je doet denken. Wat voel je bij deze kleur? Schrijf op. Ln delen ervaring met elkaar.
Activiteit 2	In groepjes: Iedere groep maakt een collage van ander materiaal lappen-tijdschriften-strookjes crepepapier-gekleurde blaadjes
Activiteit 3	Ln. Kijken naar de verschillende collages en geven die een titel. Ze gaan nu met hun groepje terug naar hun eigen collages en kiezen een titel uit die ze leuk vinden voor hun gedicht.
Activiteit 4	Maak nu een gedicht met je groep. De kleur van je collage moet telkens in je gedicht terugkomen. Plak je gedicht in je collage.
Activiteit 5	De groepen presenteren het gedicht in collage.
Reflectie	Op het thema/onderwerp van de les. Op de uitgevoerde taak, het idee, de presentatie, de verwerking van de taak, het verworven inzicht, wat er geleerd is. Op de eigen ervaring en het gevoel m.b.t. de les (<i>inhoud en verloop</i>)

6. Beeldspraak: vergelijkingen – metaforen - personificaties

Niveau/ leeftijd	cyclus 2 en het voortgezet onderwijs : 8 jaar en ouder
Tijdsduur	1,5 uur
Voorbereiding	Hier staat symbolische, figuurlijke taal (<i>beeldspraak</i>) centraal <i>Vergelijking</i> : twee zaken naast elkaar plaatsen op basis gemeenschappelijke eigenschappen/overeenkomst, dus A is <u>als</u> B Vb. <i>je ogen zijn als de zee</i> . De 'als' verdwijnt bij een metafoor. <i>Metafoor</i> : een metafoor identificeert één element met de ander op basis van de overeenkomst in eigenschappen die de twee elementen met elkaar hebben. <i>je ogen zijn de zee</i> . <i>Personificatie</i> : het geven van menselijke kenmerken aan een voorwerp/ding: <i>sta op watapana, schilder een indiaan in je gezicht</i>
Materiaal	voorwerpen, lege strookjes, platen, bestaande gedichten
LESOPBOUW	
Introductie	thema : ik wil je vergelijken met een ... de leerkracht legt de 3 vormen van beeldspraak uit a.h.v een voorbeeld. de lln krijgen in groepen een gedicht waar één van de vormen van beeldspraak in voorkomt, lln gaan ontdekken welke vorm van beeldspraak in hun gedicht voorkomt.
Activiteit 1	Op het bord komt: <i>een warawara is als...</i> of <i>een kadushi is als ...</i> Opdracht : kies één vergelijking en vul die dan aan.
Activiteit 2	kies 2 strookjes uit. Maak individueel 2 nieuwe vergelijkingen, op ieder strookje één. Doe ze allemaal in een bakje. De strookjes shuffelen. Eenieder haalt nu één strookje uit de bak.
Activiteit 3	Schrijf individueel een kort gedicht uitgaande van deze vergelijking.
Activiteit 4	Maak een poster en schrijf je gedicht er op een leuke manier in.
Activiteit 5	Presenteer je gedichtenposter.
Reflectie	Op het thema/onderwerp van de les. Op de uitgevoerde taak, het idee, de presentatie, de verwerking van de taak, het verworven inzicht, wat er geleerd is. Op de eigen ervaring en het gevoel m.b.t. de les (<i>inhoud en verloop</i>)

7. Van Onomatopea naar Klankgedicht – rijm - herhaling

Niveau/ leeftijd	6 jaar en ouder. Alle vormen van onderwijs
Tijdsduur	1,5 uur
Vorbereiding	In rijmende en klankgedichten spelen klanken, herhaling van klanken binnen 1 of 2 woorden een belangrijke rol. de woorden moeten niet ver van elkaar zijn, zodat de lezer het verband tussen de klanken kan horen. Naast rijmende woorden zijn de woorden die <i>het geluid van iets nabootsen heel belangrijk</i>
Materiaal	Voorwerpen waar je geluid mee kunt maken, soorten geluiden op cd, titels die een bepaald associatie met geluid oproepen zoals : de piepende deur, de rammelende truck, de razende zee, de bal...
LESOPBOUW	Onderwerp : klank- en rijmende gedichten schrijven
Introductie	De lln luisteren naar klankgedichten van Tio Ali of Merly Augusta. welke woorden doen een geluid na? lln vertellen welke geluiden ze in het gedicht gehoord hebben (<i>onomatopieën als djublum, bram!</i>)
Activiteit 1	lIn bootsen zelf de geluiden na van voorwerpen/zaken zoals: een bal, vuurwerk, ijsblokje in glas, iets dat valt, deur die dichtslaat,
Activiteit 2	lIn krijgen een gedicht, met verschillende soorten rijm. lIn gaan de rijmende woorden uit het gedicht halen. Nu gaan ze zelf rijmende woorden maken zoals <i>boos-roos-doos</i> . De lkr wijst de lln op de rijmpatronen zoals (aabb), (abab), (abba).
Activiteit 3	lIn verzinnen in groepjes 3 verschillende woorden waar je een geluid bij kunt bedenken, zoals <i>Zee - wind - bomen</i> en maken een gedicht waarbij ze de geluiden in klankwoorden imiteren. naast klankwoorden kunnen lln ook woorden op elkaar laten rijmen.
Activiteit 4	Maak een poster en teken je gedicht erin. Schrijf de letters en woorden op een manier die bij het woord past. Hoe laat je geluiden zien op de poster?
Activiteit 5	Presentatie gedichtenposters
Reflectie	Op het thema/onderwerp van de les. Op de uitgevoerde taak, het idee, de presentatie, de verwerking van de taak, het verworven inzicht, wat er geleerd is. Op de eigen ervaring en het gevoel m.b.t. de les (<i>inhoud en verloop</i>)

11. Auteurs en vertellers Kinderboekenfestival Bonaire

Marijke van Mil (Paramaribo 1963) kwam op twaalfjarige leeftijd met haar ouders vanuit Suriname naar Nederland. Ze volgde de lerarenopleiding tekenen en ging zich uiteindelijk ook toeleggen op schrijven en het vertellen van verhalen, en het maken van scenario's voor korte filmpjes. Haar eerste prentenboek *Kikkertje & Slangetje* verscheen bij uitgeverij Vassallucci. Ze treedt veelvuldig op als professioneel verhalenvertelster.

www.mops.nl

Rian Visser (Middelbeers, 1966) schreef vanaf haar jeugd al graag verhaaltjes en versjes. Toen ze zeventien was ging ze Grafische Vormgeving studeren aan de kunstacademie in 's-Hertogenbosch. Ze ontwerpt nu veel boekomslagen. Inmiddels zijn er een heleboel boeken van Rian Visser verschenen, voor kleine en grotere kinderen. Ze schrijft ook voor de tijdschriften Bobo, Okki, Dopido, Doremi en Zonnekind. Daarnaast heeft Rian bordspelletjes bedacht, die door Jumbo zijn uitgebracht.

www.rianvisser.nl

Anna Woltz (29 december 1981) studeerde geschiedenis in Leiden en woont nu in Utrecht. Tien jaar geleden, toen zij zestien was, publiceerde zij een schooljaar lang elke maandag een stukje in *de Volkskrant* over haar leven op school; over verliefdheid, leraren, ouders, spieken en de inhoud van haar broodtrommeltje. Sinds januari 2005 staat er elke zes weken weer een column van haar in *de Volkskrant*. Anna Woltz publiceerde acht boeken voor kinderen en jongeren. Haar laatste boek heet *Redt mijn hond!* (2008)

www.annawoltz.nl

Alvin Inecia 'Tio Ali' (Curaçao, 1960) is een voordrachtskunstenaar in ritme en poëzie. Na de LTS werkte hij enkele jaren als postbode. In 1994 begon hij na het volgen van enkele workshops te werken als artiest. Sindsdien geeft hij zelf ook les in 'poesia i ritmo'. Hij werkt voor zowel kinderen als volwassenen, maar ook voor specifieke doelgroepen, zoals gehandicapten. Onder kinderen en jongeren is hij razend populair. Inmiddels heeft Tio Ali vier cd's met verhalen, ritmische poëzie en zang voor kinderen en ook een boek uitgegeven. Op de kinderboekenfestivals op Curaçao, Bonaire en Aruba werd hij dan ook steeds met groot enthousiasme ontvangen. In juni 2008 deed Tio Ali mee aan het Wereld Kinderfestival in Nederland met zijn groep kinderen. Het was een groot succes.

Roel Jungslager 'Leo Regals' (Amsterdam, 1950) verhuisde toen hij vijf weken oud was via IJsland, Canada, Cuba naar Curaçao, waar hij tot zijn veertiende bleef wonen. Na 10 jaar in Nederland naar school gegaan te zijn, keerde hij weer naar Curaçao terug, waar hij het onderwijs in ging. Hij leerde Curaçao op een heel andere manier kennen, via de ogen van zijn leerlingen en merkte al gauw, dat er weinig leesmateriaal was in de belevingswereld van de kinderen. Op een dag besloot hij de stoute schoenen aan te trekken en zelf maar een leesboek te schrijven. Gezien het enkele jaren nam, dit boekwerkje uitgegeven te krijgen, besloot hij om voortaan maar zelf zijn boeken in eigen beheer uit te geven en richtte een uitgeverijtje annex drukkerij op. Inmiddels had hij ontdekt, dat er een grote behoefte aan kinderboeken in het Papiamentu bestond en ging hij onder het pseudoniem Leo Regals verder met het schrijven van prentenboeken. Enkele titels (van vele) zijn De avonturen van Henco, Uni, het gidsje van Haïti, 'E fli chikí', 'Piki mi wiriwiri' en het in 2004 gepubliceerde Kokada Enkantá voor kinderen van 8-12 jaar. Zijn boeken verschenen in het Nederlands en Papiamentu en een enkele keer in het Engels of Spaans, talen die hij doceerde.

Laura Quast (Curaçao, 1945) is actrice en vertelster. Aanvankelijk werd zij opgeleid tot onderwijzeres. Zij werkte tien jaar op een basisschool. Na haar eerste grote rol in Shakespeares *Midsummernight's Dream* groeide haar belangstelling voor het theater. In 1974 vertrok ze naar Nederland om aan de Toneelschool Amsterdam de opleiding Dramatische Vorming en regie te volgen. In 1980 keerde ze terug naar Curaçao, waar ze tot 1983 werkte bij de Dienst Culturele Zaken. Daarna verbond ze zich als docent drama aan de Akademia Pedagogiko Korsou. Als vertaalster werkte ze mee aan verschillende boeken, waaronder het festivalboekje van 2001: *Caimin su sekreto*. (NANA/Leopold). Ook verzorgde ze de Papiamentu vertaling van een ander festivalboekje: *Zon Zee Wind - Dikkie Dik* (2002, NANA/Gottmer). Als lid van de vertelgroep 'Lingua Franca' nam ze deel aan vertelfestivals in Amsterdam en Caracas. Ook individueel wordt ze regelmatig uitgenodigd voor internationale festivals.

Merly Augusta (Curaçao, 1952) is zangeres, componiste, schrijfster. In 1990 publiceerde ze het boek *Yomi ke bai fèlt* voor kinderen van 5-7 jaar. In 1996 verscheen *Chiku Chimpanse* en in 1997 *Kiko tin? Rima tin!* Het daaropvolgende jaar schreef ze *Saya ku Djeki*. Voor kinderen componeert Augusta tevens liedjes. Op haar in 2001 verschenen cd *Bedei mi* zijn er een aantal te beluisteren, gezongen door Kinderkoor Angelitos. In 2005 schreef ze een bijdrage voor *Kuenta Na Laman*, een verhalenbundel over de zee voor kinderen van negen jaar en ouder. Eind 2006 verscheen haar vertaling van *E Biahe Largu di Piskechi*. Augusta is docente Papiamentu en oprichter en voorzitter van Fundashon Alelimo, een organisatie die zich ten doel heeft gesteld de algemene en culturele ontwikkeling van kinderen te bevorderen en het lezen te stimuleren.

Jackie Bernabela (Aruba) is vertelster en in het dagelijks leven waarnemend hoofd bij de afdeling Kunst en Cultuur van Bonaire. In 1990 studeerde ze af aan de Hogeschool voor Kunsten faculteit Drama en Theater in Utrecht. Ze heeft daarna onder meer gewerkt als actrice voor theater en televisie en als dramadocent op basis- en middelbare scholen. Voor de Stichting Kunstzinnige Vorming in Amsterdam gaf ze spelcursussen en coördineerde ze kunsteducatie-projecten. Ook heeft ze gewerkt bij de kinderafdeling van het Tropenmuseum als verhalenvertelster

Gibi Bacilio (Curaçao, 1950) studeerde filosofie en theologie in Nederland en Colombia, maar studeerde uiteindelijk af aan de Academie voor Expressie in Utrecht. Hij keerde als docent drama terug naar Curaçao en richtte een straattheatergroep op, die deels bestond uit scholieren. In de jaren zeventig en tachtig was hij van dit 'Teatro Foro' artistiek leider en sneed hij onderwerpen aan die de plaatselijke bevolking bewust moest maken van haar eigen kracht. Met de lezing 'slaven mogen elkaar niet' waarin hij verschillende van zijn gedichten rond dit thema groepeerde, deed hij in 2003 diverse landen aan. Bacilio is ervan overtuigd dat onderwijs in de eigen taal de sleutel is tot een beter besef van de eigen cultuur. In 2000 verscheen een verzameling van zijn gedichten in *Kueru marká* (uitgeverij Carilexis Willemstad). Bacilio treedt regelmatig op als spreker bij internationale literaire festivals, o.a. voor 'Winternachten', waarvoor hij in 1999 voor het eerst in Den Haag optrad. In 2006 oogstte hij veel succes tijdens een tournee in Zuid-Afrika.

Roland Colastica (Curaçao, 1960) is verteller, acteur, schrijver, docent en presentator. Hij werkte lange tijd bij de bibliotheek in Curaçao, maar gaf die baan in 2002 op om zich volledig aan zijn creatieve werk te kunnen wijden. Hij publiceerde (vooral in Papiamentu) o.a. de bundel verhalen en gedichten *Djis kant'i Bo/Heel dicht naast mij* in 1993. Hij trad vaak op tijdens de Kinderboekenweek in Nederland en hij is een graag geziene gast bij internationale literaire festivals, in onder andere Den Haag, New York en New Orleans. Colastica was verbonden aan de Rotterdamse theatergroep Het Waterhuis waarmee hij optrad in Nederland en Vlaanderen. Hij schreef diverse boeken, waaronder drie kinderboeken: *ami, Papi, konta mi un kuenta?*, *Kalbas, Karpata, Kacho* en *Lidia su Amigu hundu i rondo*. In 2006 ontving hij als jongste Curaçaoer ooit de hoogste culturele onderscheiding van Curaçao, de Cola Debrot Prijs. Momenteel is hij als docent drama verbonden aan de APK, de pedagogische academie op Curaçao.

Mila Dorothea Mila Dorothea (Curaçao, 1956) was in Nederland zeven jaar lang voorzitter van Stichting MAMA, een organisatie van Antilliaanse/Arubaanse vrouwen. Hiervoor organiseerde ze educatieve activiteiten voor kinderen en ouders. Ze schreef in het Papiamentu het boek *kamisa, e turtuga di bérde ku kier a bira turtuga di Hunga* (Kamisa, de Schildpad). Het boek is een soort fabel en vertelt over de beschermde diersoorten op de Antillen, in het bijzonder op Curaçao. Daarnaast schreef ze korte verhalen, waarvan er twee worden gebruikt in een methode "Balor di tin balor" op de basisschool. In 2002 publiceerde ze *Gutu bérde* (Groene papagaavis). Van 2002 tot heden heeft zij lezingen gegeven op diverse scholen, in buurthuizen, bibliotheek, bibliobus en in buitenactiviteiten. In Nederland heeft zij in toneelstukken gespeeld, waaronder in een stuk van Buchi Fiel. Zij werkte ook mee aan een informatieve film voor Antillianen, getiteld "In Holland staat een huis". Op Curaçao trad had zij op in de musical, geschreven door Angel Salsbach, "500 jaar geschreven historie van Curaçao". Fundashon Materiaal pa Skol heeft een boekje met 3 korte kindergedichtjes van haar uitgegeven

Ariadne Faries (Curaçao, 1968) studeerde grafische vormgeving in San José, Costa Rica. Ze specialiseerde zich in het maken van illustraties voor kinderen, maar verzorgde voor verschillende boeken ook de grafische vormgeving. Haar boek *Esta dushi Karnaval di Kadushi* is een prentenboek voor kinderen van vier tot zeven jaar. In samenwerking met Diana Pinto en Maria Diwan maakte ze *Gabriela i e simianan di felisidat*. Andere co-producties zijn *Buskadó* en *Koko ta un palí gai* met Leo Regals en *Kuenta Folkloriko* en *Ni sikiera un welensali* met Enrique Muller. Met Ruthie Pantophlet maakte ze in 2001 *Djósi djaka i Minima makaku*. In 2003 verscheen het festivalboekje *Domi di den mondi/Domi van het bos*, dat Ariadne in opdracht van Stichting NANA tekende bij een verhaal van Desiree Correa. In 2006 werden de kinderboeken *Kumbai* van Ruth Zefrin, *Yomi ke bai felt* van Merly Augusta, *Lidia su amigu hundu i rondó* van Roland Colastica en *Kingu* van Aurita Arends door Ariadne Faries geïllustreerd. Behalve kinderboeken illustreert zij lesmateriaal voor o.a. het funderend onderwijs en verzorgt zij de grafische vormgeving ervan. En Ariadne ontwerpt en illustreert kinderpostzegels. De kinderpostzegels van de Nederlandse Antillen 2002, 2004, 2005 en 2008 zijn allemaal van haar hand..

Norma Cova (1952, woonachtig op Curaçao) is actrice, vertelster en dramadocente. Ze speelde in verschillende theaterstukken, zowel nationaal als internationaal. Haar 'eerste liefde' en grote passie was echter de Dans, ze heeft jarenlang aan Afro-Caribische dans gedaan. Daarna ontwaakte ook haar belangstelling voor acteren, en vond ze zo haar tweede passie. Ze begon dramalessen te geven op de naschoolse opvang. Later gaf ze les op de VSBO en als invaller op de Pedagogische Akademie. Norma Cova schreef ook theaterstukken voor schoolvoorstellingen. Zij is een regelmatige voordragster en vertelster van verhalen voor zowel kinderen als volwassenen.

Jeroen Heuvel (Curaçao, 1957) is leraar, verteller, schrijver en acteur. Hij was onder meer co-auteur van Mario en Mikanda: zonnige kinderliedjes uit de Nederlandse Antillen voor mensjes vanaf drie jaar, in het Nederlands en Papiamentu, gepubliceerd in 1998. Tevens was hij acteur in het hoorspel Dubbelspel (2006), een bewerking van het gelijknamige boek van Frank Martinus Arion: In een buitenwijk van Willemstad op Curaçao tussen het joodse kerkhof en een bloeiend hoerenkamp spelen vier negers hun zondagse spelletje domino met als inzet hun eigen leven.

Diana Lebacs (Curaçao, 1946) volgde na de HBS een opleiding voor onderwijzeres en een lerarenopleiding Papiamentu. Als kind al was ze gefascineerd door toneel, zang, schrijven en tekenen. In 1971 debuteerde ze met haar Nederlandstalige jeugdroman *Sherry, het begin van een begin*. Vanaf 1974 ging ze ook in het Papiamentu schrijven. Als eerste Antilliaanse auteur ontving ze in 1976 een Zilveren Griffel voor *Nancho van Bonaire*, het eerste deel van de vierdelige Nancho-serie. Ze is sinds de jaren '70 betrokken bij onderwijsinnovatie en ontwikkelingswerkzaamheden op het gebied van leermiddelen en leesboeken, was Papiamentu coördinator op de Piarschool en schoolleider van het Kolegio Erasmo.

Lebacs eerste boek voor volwassenen *De langste maand* verscheen in 1995. Voor het Kinderboeken- en Kinderfilmfestival 1997 werd haar boek *Lichten boven klein Bonaire* in opdracht van Stichting NANA herdrukt en vertaald en uitgegeven in het Papiamentu en Papiamentu. Lebacs vertaalde voor het NANA Kinderboekenfestival ook boeken van andere auteurs in het Papiamentu. In 2001 schreef Lebacs in opdracht van Stichting NANA het festivalboekje *Caimins geheim*. Dit boek werd in 2003 bekroond met de Prins Bernhard Cultuurfondsprijs Nederlandse Antillen en Aruba voor jeugdliteratuur. Ze vertaalde in 2002 het festivalboek *De Verhalenboot* in het Papiamentu.

Misorgia Beaumont (Curaçao) is vertelster en in het dagelijks leven werkzaam bij de Openbare Bibliotheek in Bonaire, waar zij de jeugdactiviteiten verzorgt voor zowel bezoekers van de bibliotheek (scholen en crèches) als voor 'skol di bario' (brede school). Van jongs af aan hield zij van lezen, met name spannende boeken. Zelf vertelt ze soms verhalen bij kinderfeesten en andere gelegenheden. Inmiddels heeft ze meer dan twintig jaar vertelervaring.

Ruthie Pantophlet (Curaçao, 1960) rondde in 1992 haar opleiding af aan de Akademia Pedagogiko Korsou. Als onderwijzeres besteedt zij veel aandacht aan de muzikale en creatieve ontwikkeling van haar leerlingen. Ruthie Pantophlet componeerde meer dan tachtig kinderliedjes en dirigeert daarnaast het kinderkoor Angelitos, waarvoor ze ook musicals heeft geschreven. Ook schreef ze verhalen, versjes en gedichten die ze op school gebruikte. In 1998 publiceerde ze het boekje *Maki*. Al sinds 1996 is Ruthie Pantophlet betrokken bij de Kinderboekenfestivals op Curaçao. Vaak was zij de componist van het festivalliedje, dat meerdere malen een 'hit' op de eilanden werd.

Anna Woltz

Hij heet Tim. Tim Heikoop. Elke keer dat ze zijn naam op de melklijst ziet staan, maakt haar buik een salto. Nou ja, niet haar buik zelf, maar alles daarin. Ze ziet het voor zich, want op school hebben ze zo'n plastic pop met een open buik. En al die losse organen maken salto's en radslagen in haar buik wanneer ze hem ziet. Hem zelf, of zijn fiets, of zijn gymzak. En wanneer ze zijn naam hoort.

Vandaag kwam er een dichter op bezoek voor groep zeven en acht. Dat betekende dat ze een heel uur samen met Tim in de aula mocht zitten. Hij zat helemaal rechts vooraan, met al zijn vrienden. Ze keek natuurlijk niet naar hem, want haar vriendinnen mochten haar niet betrappen. Maar ze wist dat hij daar zat, terwijl de oude dichter een rare hoed opzette en gedichten voorlas.

Eerst luisterde ze helemaal niet naar de gedichten, maar toen voelde ze haar wangen opeens rood worden. De dichter las voor over een meisje met vlinders in haar buik. Over een meisje dat zo verliefd is dat er rode hartjes uit haar oren komen. Alle kinderen in de aula begonnen te lachen, en toen zei de dichter dat ze straks allemaal zelf een gedicht mochten maken. Een gedicht over de liefde.

Zij was de enige die niet lachte. Ze staarde naar haar knieën en wachtte tot het weer stil werd. Ze ging echt geen gedicht over Tim schrijven. Niemand weet dat ze hem leuk vindt. Alleen haar hond Kaj, maar die vertelt het toch niet door.

Uit: Red mijn hond – 2008, Leopold Amsterdam

Rian Visser

Bever leest een boek

Als Beer in zijn hol zit leest hij graag een boek. Beer houdt van spannende avonturen, maar niet van moe worden. Als Beer een boek leest, kan hij van alles beleven zonder uit zijn luie stoel te komen.

Bever houdt ook van avonturen en van boeken, maar hij kan niet lezen. Daarom leest Beer hem vaak voor.

Vandaag komt Bever op bezoek bij Beer. Die is net in een dik boek aan het lezen.

‘Is het een mooi boek?’ vraagt Bever.

‘Ja, heel mooi,’ knikt Beer.

‘Wil je me er dan uit voorlezen?’

‘Ik wil je graag voorlezen,’ antwoordt Beer, ‘maar liever uit een ander boek.’

‘Ik wil jouw boek graag horen,’ zegt Bever.

Beer schudt zijn kop. ‘Dit is een boek om zelf in te lezen en niet om uit voor te lezen.’

Daarna wijst hij naar de kast. ‘Op de onderste plank staan boeken met weinig tekst en veel plaatjes. Kies daar maar een mooi boek uit.’

Bever bekijkt de boeken een voor een. Beer heeft een heleboel mooie boeken met plaatjes.

Bever kiest een boek over een muis. Hij slaat het open en kijkt naar de tekeningen.

Beer strekt zijn poot uit. ‘Geef het maar aan mij. Dan zal ik je voorlezen.’

Bever schudt zijn kop. ‘Lees jij maar door in je eigen boek. Ik ga zelf lezen.’

‘Dat kan niet,’ zegt Beer. Je kunt niet zomaar lezen, dat moet je eerst leren.’

‘Goed.’ Bever neemt het boek mee naar Beer, ‘Leer het me dan maar.’

‘Oké’, bromt Beer. Hij bladert naar de eerste bladzijde en wijst een letter aan. ‘Kijk, dit is de letter *e*. En dit is de letter *r*. Hier staat *er*. Dit is de letter *w*. dit is de letter *a*. En dit is de letter *s*. *Er was*. Nu mag jij, Bever, lees die twee woordjes maar voor.’

‘Laat maar.’ Ongeduldig trekt Bever het boek uit Beers poten. ‘Dat duurt veel te lang.’

Beer knikt. ‘Ja, lezen is moeilijk. Zal ik het je dan toch maar voorlezen?’

‘Nee, ik snap het allang,’ zegt Bever.

Hij gaat een eindje verder op zitten met het boek voor zich. ‘Zal ik jou voorlezen?’

‘Dat is goed,’ knikt Beer.

‘*Er was eens een muisje,*’ begint Bever. ‘*Hij woonde in een konijnenhol, want alle muiznholletjes waren bezet. Dat was niet erg, want het was een mooi, groot konijnenhol. Groot genoeg om een feest te geven voor alle muizen van het bos.*’

Bever lees en Beer luitstert.

‘Prachtig,’ zegt Beer als het verhaal afgelopen is. ‘Dat was een mooi verhaal.’

‘Zie je nou dat ik kan lezen?’ vraagt Bever.

Beer knikt. ‘Alleen doe je één ding fout.’

‘Wat dan?’ vraagt Bever.

‘Je houdt het boek ondersteboven,’ zegt Beer.

Snel draait Bever het boek om. ‘Dan is het eigenlijk nog knapper dat ik zo goed kon lezen!’ zegt hij.

Uit: Beer en Bever – 2008 Clavis Uitgeverij, Hasselt - Amsterdam

Marijke van Vliet

De krolnail

Hij ligt kaan te staren
zeggende niets, je weet zoh uit
zijn oogjes leeren, waarden, spelden
tot de eend komt aan te vloegen
uit zijn dromen
vel en maak
gevekt met warm bloed
wren licht persast of door de wen
zichte anetjes op zijn eendenlaet

*Wie heb ik hard overlopen
flaan de krolnail
Je baze, baste, wiken
Je volke dijjes, duden*

Tij tik, zijn lippen af
en is weer af

Aapje

Het leet sleet
het zappje zei

terwijl hij
met het kale stekje
tegen de boomstamk tiler

Wij, jij, mij, de weg
als ik ontetap
uit mijn gevekusais?
Ik kan lica, de euse, eeng, lica.
Het slaaprok
en de glazen, ston
zijn mij, af den hekerit
en als het luiten
loes of jungle is
henk verhoer
Ik weet zelfs hier van wem rie,
of ik van achteren besta
en voel mij enkel thie is
in de haek van mijn knutmatige lica
wanneer de stende als daar taverij
mij, a etou op tijd verschijnt

(bijlage)

Doe mee aan de Poëzie Express!

Schrijf een mooie zin of een kort gedicht. Je tekst hoeft niet te rijmen en je mag zelf weten waar je over schrijft. Je mag schrijven in de taal waarin je het liefste schrijft. Als je tekst klaar is bedenk je hoe je er een poster van maakt. Het is de bedoeling dat tekst en tekening bij elkaar passen. Het moet dus één geheel worden. Je mag tekenen, schilderen, knippen, borduren, plakken. Alles mag. Je mag werken met potlood, stift, verf maar ook met dingen die je in de natuur vindt. Irmgard Braafheid uit Suriname bijvoorbeeld, maakte vorig jaar een prachtige Poem Poster met zand.

De poster van Irmgard is gepubliceerd in allerlei boekjes van de Poëzie Express die de wereld rondreizen. Want de Poëzie Express hoort bij de internationale Poem Express. De Poem Express lijkt op een trein die door de lucht kan rijden, overzee, maar ook onder de grond en over het land. De hele wereld over. Een grote slinger met gedichtenposters van kinderen uit meer dan 25 landen.

Als jij een prijs wint met de Poëzie Express kun je ook in zo'n boekje gepubliceerd worden. Je gedicht wordt dan vertaald in het Engels en twee andere talen.

Waar moet je op letten als je meedoet met de Poëzie Express:

Maak je poster niet te klein en niet te groot.

(A3 formaat of iets groter is goed. Liever niet groter dan A2 formaat.)

Onderteken de poster op de voorkant met je naam.

Zet op de achterkant van de poster je

Naam

Adres

Telefoonnummer

School

Klas (+docent)

Leeftijd

Zes dingen moeten er dus op aan de achterkant + nog één keer je naam aan de voorkant.

Vergeet dit niet!! Anders kunnen we je niet vinden als je een prijs wint.

De gedichtenposters moeten vóór 3 november 2008 worden ingeleverd bij Stichting NANA. (Je school zal dit voor je doen.)

Gedichtenposters die kans maken op een prijs worden geëxposeerd in de Snipgalerij van het Curaçao's Museum. Op zaterdagochtend 8 november om 10.00 uur wordt die tentoonstelling geopend op het grote Openingsfeest van het Kinderboekenfestival. Kinderen en volwassenen kunnen daar hun stem uitbrengen op hun favoriete poster.

Op dinsdagmiddag 12 november om vier uur worden de prijswinnaars van de Poëzie Express bekend gemaakt in de Snipgalerij.